ANKARA ÜNİVERSİTESİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU

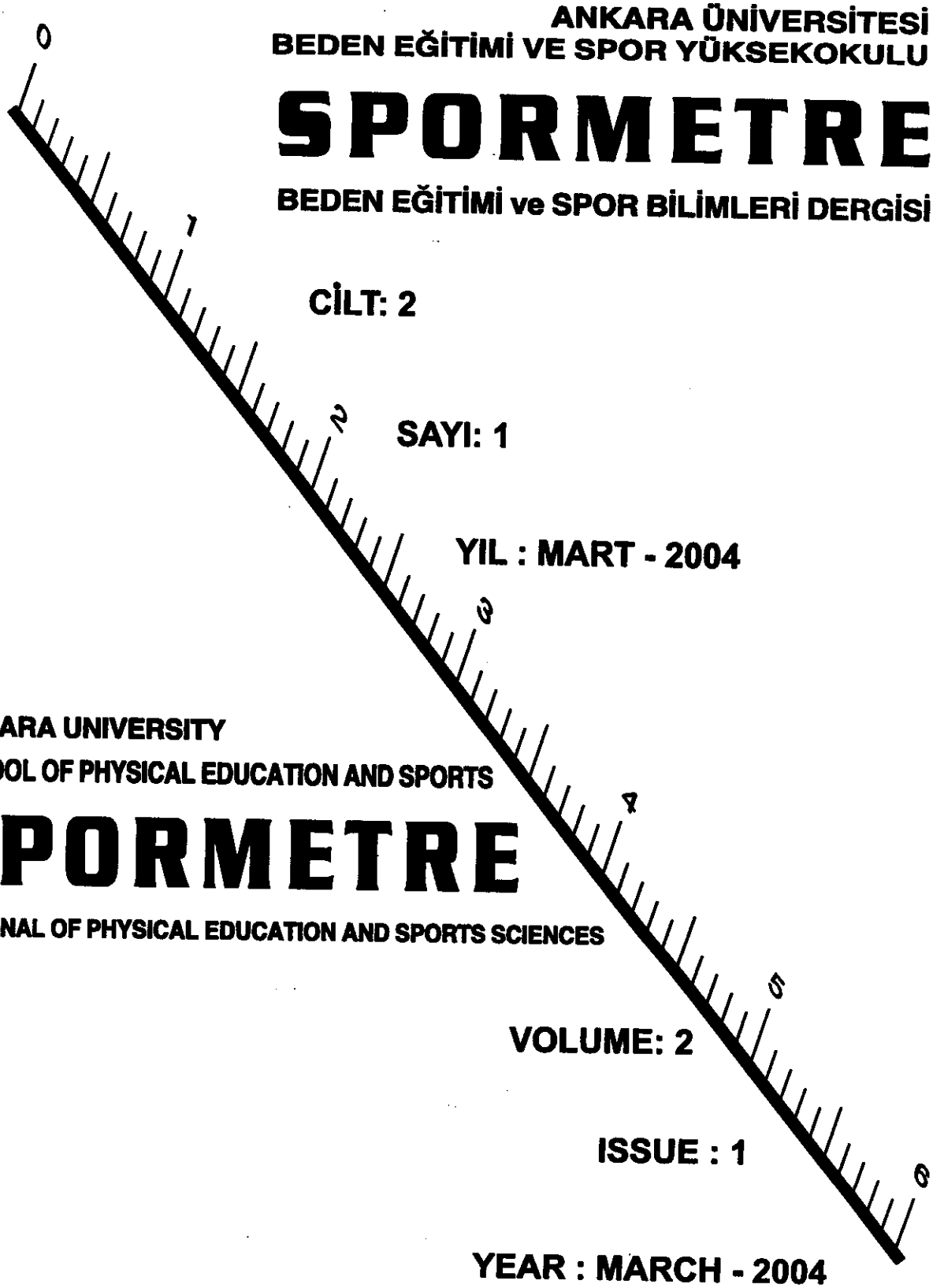
SPORMETRE

BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

CİLT: 2

SAYI: 1

YIL : MART - 2004



ANKARA UNIVERSITY
SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

SPORMETRE

JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

VOLUME: 2

ISSUE : 1

YEAR : MARCH - 2004

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU
SPORMETRE
BEDEN EĞİTİMİ VE
SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

ANKARA UNIVERSITY
SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS
SPORMETRE
JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND
SPORTS SCIENCES

Sahibi – Owner

Prof. Dr. Fehmi TUNCEL

Editör – Editor in Chief

Yrd. Doç. Dr. Ertan KILCIGİL / Assis. Prof. Dr.

Editör Yardımcıları – Vice Editors

Yrd. Doç. Dr. Hakan SUNAY / Assis. Prof. Dr.
Yrd. Doç. Dr. Velittin BALCI / Assis. Prof. Dr.

Danışma Kurulu – Advisory Board

Prof. Dr. Mustafa Ferit ACAR-*Ege Univ. BESYO*
Prof. Dr. Caner AÇIKADA-*Hacettepe Üniv. SBTYO*
Prof. Dr. Hatice ÇAMLIYER-*Celal Bayar Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Nedim ÇETİN-*Niğde Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Gazanfer DOĞU-*Abant İzzet Baysal Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Güner EKİNCİ-*Gazi Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Mehmet GÜNAY-*Gazi Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Özbay GÜVEN-*Gazi Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Faik İMAMOĞLU-*Gazi Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Rasim KALE-*Karadeniz Teknik Üniv. BESB*
Prof. Dr. Suat KARAKÜÇÜK-*Gazi Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Hasan KASAP-*Marmara Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Füsun ÖZTÜRK KUTER-*Uludağ Üniv. BESB*
Prof. Dr. Sami MENGÜTAY-*Marmara Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Sedat MURATLI-*Akdeniz Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Kamil ÖZER-*Akdeniz Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Yaşar SEVİM – *Gazi Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Gül TİRYAKİ SÖNMEZ-*Abant İzzet Baysal Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Kamil TAMER-*Gazi Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Şefik TİRYAKİ-*Mersin Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Fehmi TUNCEL-*Ankara Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Rana VAROL-*Ege Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Azmi YETİM-*Gazi Üniv. BESYO*
Prof. Dr. İbrahim YILDIRAN-*Gazi Üniv. BESYO*
Prof. Dr. Mehmet Akif ZİYAGİL-*19 Mayıs Üniv. Amasya Eğt. Fak. BESB*
Prof. Dr. Erdal ZORBA-*Muğla Üniv. BESYO*

Yazışma Adresi – Correspondence Address

Ankara Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
06100 Tandoğan - ANKARA / TURKEY
Tel: +90(312) 221 16 01
Fax: +90(312) 212 29 86
E-mail: kilcigi@pharmacy.ankara.edu.tr
sunay@pharmacy.ankara.edu.tr
balci@pharmacy.ankara.edu.tr

www.ankara.edu.tr/colleges/aubesyo/

Baskı – Print

Ankara Üniversitesi Basımevi

**Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi
yılda dört kez yayımlanır ve hakemli bir dergidir**

Ankara University School of Physical Education and Sports
SPORMETRE Journal of physical Education and Sports Sciences in published quarterly.
All the articles appeared in this journal are published on the opinion of advertiser

ISSN: 1304-284X

SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2004, II (1) 19-25

ANTRENÖR VE HAKEMLERİN EMPATİ DURUMLARININ ARAŞTIRILMASI

Füsun ÖZTÜRK[1] Şenay KOPARAN[1] Nimet HAŞIL[1]
Mehmet EFE[2] Güven ÖZKAYA[3]

Geliş Tarihi: 30.01.2004
Kabul Tarihi: 13. 02. 2004

ÖZET

Bu çalışma çeşitli branşlardaki antrenör ve hakemlerin empati durumlarının ölçülerek branşlar arasındaki farklılıkların araştırılmasını amaçlamaktadır. Veriler, antrenör ve hakemlerin empatik eğilim durumlarını ortaya koymaya yönelik her biri 12 seçenekli, 6 sorudan oluşan Üstün Dökmen'in Empatik Beceri Ölçeği aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmaya çeşitli branşlarda gönüllü olmak üzere toplam 100 antrenör ve 142 hakem katılmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi S.P.S.S. 10.0 paket programında tek yönlü varyans analizi (farklılık gösteren gruplar Tukey testi ile bulunmuştur), Kruskal-Wallis, t testi ve Mann-Whitney testi ile yapılmıştır. En yüksek empati ortalamaları antrenörlerde eskrim, hakemlerde atletizm branşında; en düşük empati ortalamaları ise antrenör ve hakemlerin her ikisinde de masa tenisi branşında bulunmuştur. Bireysel ve takım sporları hakem ve antrenörleri açısından bakıldığında empati puanları ortalamaları arasında önemli bir farklılık yoktur. Cinsiyet açısından önemli bir farklılık bulunmuştur. Bayanlar erkeklere oranla daha empatik yaklaşıma sahiptirler ($p<0.05$). Eğitim durumunun ve mesleğin de empatik yaklaşımı etkilemediği saptanmıştır($p>0.05$). Emeklilerin ise empati seviyeleri düşük bulunmuştur ($p<0.05$). Hangi düzeyde spor yapıldığı ile empati arasında farklılık bulunurken ($p<0.05$), sportif görev süresi, antrenörlük-hakemlik yapma nedeni ve daha önce spor yapmış olma ile empati kurma arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamıştır($p>0.05$).

Anahtar Kelimeler: Spor, Empati, Antrenör, Hakem.

RESEARCH ON THE EMPATHY SITUATIONS OF THE TRAINERS AND THE REFEREES

ABSTRACT

This study aims at measuring the empathy situations of the trainers and the referees from various branches The data has been collected by Üstün Dökmen's and searching the differences between these branches. Empathy Skill Scale which is about putting forward the empathic tendency situations of the trainers and the referees and that each of it has 6 questions with 12 choices. From different branches, 100 trainers and 142 referees have participated voluntarily in this study.

The evaluation of the data is analysed by One Way Anova (Tukey test was used to find difference between groups), Kruskal-Wallis ,t test and Mann-Whitney test . SPSS (10.0 for windows). The highest points of empathy is in fencing branch for trainers and in athletics for referees; the lowest points of empathy is found in table tennis branch both for the trainers and the referees. From the view point of individual and team sports trainers and referees there is no significant difference between the mean of empathy points. A significant difference is found according to gender. The females have much empathic approach in comparison with the males ($p<0.05$). It has been determined that the education position and the profession have no effect on the empathic approach ($p>0.05$). The empathy levels of the retireds have been found lower ($p<0.05$). As there is a difference found between the empathy and the sports done in various levels ($p<0.05$), there is no difference found between the empathy and the sports duty period, the reason of being trainer and referee and having a previous sports life.

Key words: Sport, Empathy, Trainer, Referee.

[1] Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü
[2] Bursa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü
[3] Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik A.B.D.

GİRİŞ

Spor; dünyada her yaş kademesinden ve meslekten katılım ve izleyici bulan sosyal bir olgudur (1). Günümüzde sporda kazanılan uluslararası başarılar, toplumun günlük yaşamında ve moral düzeyinde oldukça önemli bir değer taşır hale gelmiştir (2). Sporun insanlara verdiği heyecan ve deşarj olma özelliği onu ayrıcalıklı bir konuma getirmektedir. Empati, bir insanın kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak algılaması veya başkalarının duygularını anlamaya çalışması, tavırlarını onların ruhsal durumlarına göre ayarlayabilme becerisidir. (3,4,5,6) Kışlak bu tanımlara ek olarak "bu anlayışın karşıdakine sözel olarak ya da beden diliyle anlatma sürecidir" diye tanımlamıştır (5). Empati kurmak karşımızdaki kişiye hak vermemizi gerektirmez. Önemli olan kendimizi onun yerine koyup, onun düşünce, algılama ve duygu dünyasını keşfetmektir. Empati insanlarla ikili ilişkilerimizde başarıyı belirleyen ve sosyal ilişkilerimizi yönlendiren bir etmendir. Toplumumuzun dokusunu koruyan oldukça önemli ve gerekli bir beceridir (4). Batson'a göre empati; birinin belirli bir duygusunu anlama ve bu duyguya uygun bir karşılık verme anlamındadır. Rogers'a göre ise; danışmanın kendini danışanın yerine koyarak onun kendi dünyasına girmesi, onun duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, onun hissettiklerini hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecidir (7). Wispe'ye göre empati, kendi bilinçli teşebbüslerinin, diğer kendi örnek deneyimlerinin anlaşılmasını göstermektedir (8). Davis'de empatiyi "diğer gözlemlenmiş deneyimlere verilen tepki" olarak tanımlamaktadır (9). Empati yeteneği gelişmiş bireylerden oluşan bir toplum, üstün bir toplumdur. İnsanlığın kemale ermesinde empati yeteneğiyle kurulan sağlıklı iletişimin önemli bir yeri vardır (10).

Niçin empati diye bir bakacak olursak; ihtiyaçlarımız ve motivelerimiz verdiğimiz hükümleri ve algılarımızı etkiler. Bu yüzden seyirci ümitsizce bile olsa tuttuğu takımın kazanmasını ister ve bu durumda örneğin yardımcı hakemin çizginin "dışına" çıktığını bildirdiği topun "içeride" kaldığını kendince görür. Seyirci bu durumda her şeyi tuttuğu takıma uygun gelecek tarzda algılamaya ve yorumlamaya elverişlidir (11). Artık seyircilere göre kendi takımlarının yenmekten, karşı takımın ise yenilmekten başka seçeneği olmadığı söylemine dayanan bu taraftar tutumunda bir yerlerde kaybedilmiş başarı, aşk, mutluluk, kazanç vb. hedeflerin futbol takımının başarısı aracılığıyla ama mutlaka telafi edilmesi düşüncesi yer almaktadır (12). Bu yüzden aşırı sevgi, tutku ve bilgisizlik, günümüz insanının hislerine, kazanma arzusuna dur demesine engel olmaktadır. Bu durumda ortaya çarpık bir fanatizm çıkmaktadır. Böylece spor araç olmaktan çıkmakta, kazanmak için amaç olmaktadır (13). Spor ortamında da seyirci ve sporcular açısından yüksek bir heyecan ve stres ortamı vardır. Bu ortam eğitim seviyesi düşük taraftar topluluklarını fanatizme itmek için bir tehlike alanı oluşturmaktadır. (14). Bu var olan heyecan ortamı sırasında çoğu zaman sporcuların, antrenörlerin, hakemlerin, seyircilerin ve spor adamlarının psikolojik durumları göz ardı edilmektedir. Sadece başarı hedefi doğrultusunda yoğunlaşıldığı için çoğu zaman fair play, olimpizm, psikoloji, sportif erdem gibi unsurlar çiğnenebilmektedir. Aslında seyircilerin kendilerini sabah akşam antrenman yapan sporcu, antrenör ve hakemlerin yerine koymaları; antrenörlerin kendilerini hakem, sporcu ve seyircilerin yerine koymaları; hakemlerinde kendilerini sporcu, antrenör ve seyircilerin yerine koyup empati yapmaları hem spor kalitesini hem de spordan alınan zevkin daha da artmasını sağlayacaktır.

Buradan hareketle, yönetici kimliği olan ve sporun can damarları olarak görülen antrenörler ve hakemlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Yöneticiler fikir ileri sürme, planlama, organize etme, motive etme, haberleşme ve kontrol etme fonksiyonlarını yerine getirmenin yanında önderlik etme ve yol gösterme fonksiyonları da üstlenmiştir. Hakem ve antrenörler de tıpkı yöneticiler gibi belirtilen fonksiyonları maç içinde yerine getirerek, maçın ve sporcuların sevk ve idaresinde çok etkin bir rol oynamaktadırlar (15). Karşımızdaki kişinin rolüne girerek empati kurduğumuzda, o kişinin rolünde kısa bir süre kalmalı, daha sonra bu rolden çıkarak kendi yerimize geçebilmeliyiz. Aksi halde empati kurmuş sayılmayız. Karşımızdaki ile özdeşim kurmak (ona benzemek) veya ona sempati duymak, empatiden farklı şeylerdir. Empati kurmaya çalıştığımız kişinin rolüne kısa bir süre için geçmeli "sanki o kişi imişçesine" düşünmeye ve hissetmeye çalışmalıyız (16).

Bir çok insan duygularını sözlerle anlatmaktan çok başka yollarla ifade etmeyi tercih eder. Başkalarının ne hissettiklerini anlayabilmek için öncelikle bu sözlü olmayan ifadeleri beden duruşunu, ses tonunu ve bunun yanında daha bir çok şeyi çözmek gereklidir (5). Bu algılama sporda ön plana çıkmaktadır. Bir antrenör bir çok sporcuyu performansa yönelik antrene etmeye çalışırken, onların kişisel özelliklerini, iç dünyalarını, stresten etkilenme düzeylerini bilmesi gereklidir (8). Bu durum müsabaka yöneten hakem için de geçerlidir.

Planlanan bu çalışmada yukarıdaki açıklamaların ışığı altında çeşitli branşlarda görev yapan antrenör ve hakemlerin empatik beceri özelliklerinin ortaya çıkartılması ve karşılaştırılması amaçlanmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Bursa ilinde 2002-2003 yılında müsabakalara katılmış farklı branşlardaki hakem ve antrenörler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini takım sporlarından hentbol, basketbol, voleybol; bireysel sporlardan ise; masa tenisi, eskrim, yüzme, güreş, tenis, ve atletizm branşlarındaki 100 antrenör ve 142 hakemden oluşan toplam 242 kişi temsil etmiştir. Bunlardan 50'si (%20.7) bayan, 192'si (%79.3) erkektir.

Veriler, antrenör ve hakemlerin empatik beceri özelliklerini ortaya koyan, her biri 12 empatik tepkiden oluşan toplam 6 soruya verilen dörtlü cevapları kapsayan ve Üstün Dökmen tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği B

Formu (1988) aracılığı ile toplanmıştır (17,18). Toplanan anketlerden test protokolünde bir soruda dörtten az veya çok şık işaretlendiği belirlenen 54 Hakem ve 42 antrenörün verdiği cevaplar geçersiz sayılarak 96 anket değerlendirme dışı bırakılmıştır Elde edilen veriler önceden puanlandırılmış ve S.P.S.S. 10.0 paket programında; grupların karşılaştırılmasında parametrik testlerden Tek yönlü varyans analizi (faklılık gösteren gruplar Tukey testi ile incelenmiştir); ikili grupların karşılaştırılmasında t testi; parametrik olmayanlarda ise Kruskal-Wallis, ikili grupların karşılaştırılmasında Mann Whitney testleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 1: Branşlara göre hakem ve antrenörlerin geçerli-geçersiz anket durumları

HAKEM	N	Geçerli	Geçersiz	ANTRENÖR	N	Geçerli	Geçersiz
(1)Eskrim	27	22	5	(2)Eskrim	23	13	10
(3)Atletizm	17	17	0	(4)Atletizm	14	12	2
(5)MasaTenisi	18	9	9	(6)MasaTenisi	9	6	3
(7)Güreş	38	9	29	(8)Güreş	17	9	8
(9)Yüzme	13	12	1	(10)Yüzme	11	11	0
(11)Basketbol	37	37	0	(12)Basketbol	13	11	2
(13)Hentbol	17	13	4	(14)Hentbol	12	10	2
(15)Voleybol	18	16	2	(16)Voleybol	13	11	2
(17)Tenis	11	7	4	(18)Tenis	30	17	13
TOPLAM	196	142	54	TOPLAM	142	100	42

Tablo 1'e bakıldığında branşlara göre en fazla geçersiz anket güreş hakemleri ile tenis antrenörlerinde bulunmaktadır.

Tablo 2: Branşlara göre antrenör-hakem empati durumları

HAKEM	N	$\overline{X}$	Farklılık Gösteren Gruplar	SS	ANTRENÖR	N	$\overline{X}$	Farklılık Gösteren gruplar	SS
(1)Eskrim	22	133.5	2-3-5-14-17	14.75	(2)Eskrim	13	144.8	1-5-6-7-8-13-17	17.30
(3)Atletizm	17	142.8	1-5-6-7-8-12-17	7.79	(4)Atletizm	12	142.8	5-6-7-8-12-17	7.39
(5)MasaTenisi	9	98.5	1-2-3-4-7-10-11-13-14-15-16-18	32.93	(6)MasaTenisi	6	105.7	2-3-4-14-15-16	44.20
(7)Güreş	9	128.7	2-3-4-5-14-15	11.51	(8)Güreş	9	116.6	2-3-4-14-15	37.54
(9)Yüzme	12	132.9	-	32.64	(10)Yüzme	11	130.6	5	17.68
(11)Basketbol	37	128.7	5	36.55	(12)Basketbol	11	121.9	3-15	29.82
(13)Hentbol	13	124.3	2-5	34.01	(14)Hentbol	10	141.5	1-5-6-7-8-17	12.33
(15)Voleybol	16	142.1	5-6-7-8-17	13.29	(16)Voleybol	11	140.5	5-6-17	14.43
(17)Tenis	7	119.5	1-2-3-4-14-15-16	13.33	(18)Tenis	17	138.4	5-17	26.05

Yukarıdaki veriler doğrultusunda bulunan farklılıklar hakem ve antrenör grupları şeklinde aşağıda sunulmuştur ($p<0.05$). empati durumu puanları arasındaki farklılıklar Mann-Whitney testi ile tespit edilmiştir.

Eskrim hakemleri ile; eskrim-hentbol antrenörleri ve atletizm-masa tenisi-tenis hakemleri arasında; atletizm hakemleriyle; eskrim- masa tenisi-güreş-tenis hakemleri ve masa tenisi-güreş-basketbol antrenörleri arasında; masa tenisi hakemleriyle; eskrim-atletizm-güreş-basketbol-hentbol-voleybol hakem ve eskrim-atletizm-yüzme-hentbol-voleybol-tenis antrenörleri arasında; güreş hakemleriyle; masa tenisi-atletizm-voleybol hakemleri ve eskrim-hentbol-atletizm antrenörleri arasında; basketbol hakemleriyle masa tenisi hakemleri arasında; hentbol hakemleriyle; masa tenisi ve eskrim antrenörleri arasında; voleybol hakemleriyle; masa tenisi-güreş-tenis hakemleri- ve masa tenisi-güreş antrenörleri arasında; tenis hakemleriyle; eskrim-atletizm-voleybol hakemleri ve eskrim-atletizm-hentbol-voleybol antrenörleri arasında farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Eskrim antrenörleri ile; eskrim-masa tenisi-güreş-hentbol-tenis hakemleri ve masa tenisi-güreş antrenörleri arasında; atletizm antrenörleriyle masa tenisi-güreş-tenis hakemleri ve masa tenisi-güreş-basketbol antrenörleri arasında; masa tenisi antrenörleriyle; atletizm-voleybol hakemleri ve eskrim-atletizm-hentbol-voleybol antrenörleri arasında; güreş antrenörleriyle; atletizm-voleybol hakemleri ve eskrim-atletizm-hentbol antrenörleri arasında; yüzme antrenörleriyle; masa tenisi hakemleri arasında; basketbol antrenörleriyle; atletizm-voleybol hakemleri arasında; hentbol antrenörleriyle; eskrim-masa tenisi-güreş-tenis hakemleri ve masa tenisi-güreş antrenörleri arasında; voleybol antrenörleriyle; masa tenisi-tenis hakemleri ve masa tenisi antrenörleri arasında; tenis antrenörleriyle masa tenisi-tenis hakemleri arasında farklılıklar bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 3: Cinsiyetlere göre hakem ve antrenör empatik yaklaşım durumları

CİNSİYET	N	$\overline{X}$	SS
Bayan	50	139.4	22.26
Erkek	192	130	27.32

Tablo 3'ten de anlaşılabileceği gibi, bayanlar erkeklere göre daha fazla empatik yaklaşıma sahiptirler. İstatistiksel olarak empatik yaklaşımlar arasında önemli farklılık saptanmıştır ($p=0.02$).

Tablo 4: Bayan Hakem ve antrenörlerin karşılaştırılması

Bayan	N	$\overline{X}$	SS
Hakem	32	138.8	22.72
Antrenör	18	140.6	22.01

Tablo 4'de görüldüğü gibi bayan hakem ve antrenörlerin empatik yaklaşım bakımından istatistiksel olarak aralarında farklılık bulunmamaktadır ($p=0.7$).

Tablo 5: Erkek hakem ve antrenörlerin karşılaştırılması

Erkek	N	$\overline{X}$	SS
Hakem	106	127.1	28.97
Antrenör	86	133.6	24.83

Tablo 5'den anlaşılacağı gibi erkek hakem ve antrenörlerin empatik yaklaşım bakımından istatistiksel olarak aralarında farklılık yoktur ($p=0.1$).

Tablo 6: Bayan-erkek antrenörlerin karşılaştırılması

Antrenör	N	$\overline{X}$	SS
Bayan	18	140.6	22.01
Erkek	86	133.6	24.83

Tablo 6'dan anlaşılacağı gibi cinsiyete göre bayan ve erkek antrenörler arasında empatik yaklaşım bakımından istatistiksel olarak farklılık yoktur ($p=0.2$).

Tablo 7: Bayan-erkek hakemlerin karşılaştırılması

Hakem	N	$\overline{X}$	SS
Bayan	32	138.8	22.72
Erkek	106	127.1	28.97

Tablo7'de de görüldüğü gibi; cinsiyete göre bayan ve erkek hakemler arasında empatik yaklaşım bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır ($p=0.03$).

Tablo 8: Eğitim durumlarına göre hakem ve antrenör empatik yaklaşım oranları

EĞİTİM	N	$\overline{X}$	SS
İLKÖĞRETİM	9	136.2	14.90
LİSE	87	134.9	22.95
YÜKSEKOKUL	22	121.8	34.32
ÜNİVERSİTE	124	131.4	27.88

Tablo 8'de görüldüğü gibi eğitim durumuna göre empatik yaklaşım oranları farklılaşmamaktadır. Eğitimle empatik yaklaşım arasında önemli bir farklılık yoktur (p=0.3).

Tablo 9: Mesleklere göre hakem ve antrenör empatik yaklaşım durumları

MESLEK	N	$\overline{X}$	SS
Memur	87	131	26.36
Ser. Meslek	70	135	27.74
Öğrenci	64	131.5	23.69
İşsiz	11	142	8.52
Emekli	8	98.6	36.51
Boş	2	147	7.07

Tablo 9'da deneklerin mesleklerine göre empatik yaklaşım puanlarına bakıldığında emeklilerin empati durumlarının düşük olduğu ve bu empati durumu düşüklüğünün istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturduğu tespit edilmiştir (p=0.004).

Tablo 10: Antrenör ve hakem olma ile empatik yaklaşım durumları

SPOR İLİŞKİSİ	N	$\overline{X}$	SS
Antrenör	100	134.9	24.30
Hakem	142	129.8	27.90

Tablo 10'da görüldüğü gibi antrenör ve hakem olma durumu ile empatik yaklaşım arasında önemli bir farklılık yoktur (p=0.1).

Tablo 11: Görev sürelerine göre hakem ve antrenörlerin empatik yaklaşım durumları

SÜRE	N	$\overline{X}$	SS
0-5	121	133.8	25.28
6-10	60	133.6	26.87
11-15	23	126.1	26.02
16-20	18	126.9	28.83
21-25	9	119.8	34.04
26 ve üstü	5	121.4	41.76
Boş	6	138.3	13.66

Tablo 11'den anlaşıldığı gibi hakem ve antrenörlerin genel olarak görev yapma süresi empatik yaklaşımı etkilememiştir. Görev yapma süresi ile empati arasında önemli bir farklılık yoktur (p=0.4).

Tablo 12: Hakemlik-Antrenörlük yapma nedenlerine göre empati durumları

NEDEN	N	$\overline{X}$	SS
Sevmek	137	130.4	24.54
Kariyer	18	133.2	16.14
Para	35	133	28.20
BoşZamDe.	9	134	48.52
İşim	12	131.3	29.48
Boş	31	136.1	29.93

Tablo 12'de görüldüğü gibi hakemlik-antrenörlük yapma nedeni empatik yaklaşımı herhangi bir şekilde etkilememiştir. Hakemlik-Antrenörlük yapma nedeni ile empatik yaklaşım puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p=0.9).

Tablo 13: Hakem ve antrenörlerin daha önce spor yapmış olmalarıyla empati durumlarının karşılaştırılması

SPOR YAPMA	N	$\overline{X}$	SS
Evet	208	132	26.95
Hayır	34	130.8	24.71

Tablo 13'de görüldüğü gibi; daha önce spor yapmış olmak veya olmamak empatik yaklaşımı etkilememektedir. Daha önce spor yapmayla empatik yaklaşım puanları arasında farklılık yoktur (p=0.8).

Tablo 14: Hakem ve antrenörlerin hangi düzeyde spor yaptıklarıyla empatik durumları

DÜZEY	N	$\overline{X}$	SS
Okul	63	125.6	30.31
Kulüp	126	136	25.41
Milli	14	130	20.47
Boş	39	130	24.08

Tablo 14'den de anlaşılacağı gibi hakemlerin-antrenörlerin hangi düzeyde spor yaptıkları empatik yaklaşımı etkilemiştir. Okul ile kulüp arasında; hangi düzeyde spor yapıldığı ile empatik yaklaşım arasında farklılık vardır (p=0.04).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan 338 kişiden verileri geçerli sayılan (142 antrenör ve 196 hakem olmak üzere) toplam 242 anket değerlendirmeye alınmıştır. Ankete katılan deneklerin 50'si (%20.7) bayan ve 192'si (%79.3) erkektir. En yüksek empati ortalamaları eskrim, atletizm hentbol ve voleybol antrenörleri ile atletizm ve voleybol hakemleri arasında tespit edilirken, en düşük empati ortalaması ise masa tenisi hakemlerinde belirlenmiştir.

Bayan antrenör ve hakemlerin 139.4 empati puanı ortalamasıyla, 130 empati puanı ortalamasına sahip olan erkeklere göre daha empatik yaklaşım becerisine sahip oldukları ve aralarında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Yine ayrıca bayan hakemlerin, erkek hakemlere göre daha empatik yaklaşım becerisine sahip oldukları tespit edilmiştir ($p<0.05$). Zel tarafından yapılan bir araştırmada da "kadın yöneticilerin empati yeteneklerini daha fazla kullandıklarını" bulurken (10), Korkmaz ve ark. Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencileri üzerinde yaptıkları "Empatik Becerilerin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması" konulu çalışmalarında bayan ve erkek öğrencilerin empatik beceri düzeylerinde cinsiyete göre aralarında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır (19).

Çalışmamızda deneklerin eğitim durumlarının ve mesleklerinin empatik yaklaşımlarını etkilemediği saptanmıştır. Ancak emeklilerle diğer meslek grupları arasında anlamlı farklılıklar vardır ($p<0.05$). Emeklilerin empati durumlarının daha düşük olduğu saptanmıştır.

Deneklerin hakem veya antrenör olarak görev yapmaları ile empatik yaklaşım becerileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca hakem veya antrenör olarak görev yapma süresinin de empati yaklaşımını etkilemediği görülmüştür. Hakemlik-antrenörlük yapma nedeni empatik yaklaşımı herhangi bir şekilde etkilememiştir. Hakemlik-Antrenörlük yapma nedeni ile empatik yaklaşım arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Deneklerin daha önce spor yapmış olması veya olmamasının empatik yaklaşım becerisini etkilemediği tespit edilmiştir. Kalliopuska ise (1987)'de empati ve kendilik değerinin aktif spor yapmayla ilişkisini incelendiği araştırmada, empatinin spor etkinliğinde önemli bir değişken olduğunu bulmuştur (20). Ancak bu çalışmada deneklerin hangi düzeyde spor yaptıklarının empatik yaklaşım becerisini etkilediği, okul düzeyinde spor yapanlar 125.6 ortalamayla en düşük empatik yaklaşım oranına sahiplerken, bunu milli ve kulüp düzeyinde spor yapanların izlediği bulunmuştur. Okul ile kulüp düzeyinde spor yapanlar arasında empati beceri puanı açısından anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Davis'e göre (1990), empati kurabilme potansiyeli bulunan kişiler, kişiler arası ilişkilerde daha başarılıdırlar. Pişkin (1989)'in yaptığı bir çalışmada, kişiler arası iletişimde çatışmaları yüksek olan bireylerin empatik eğilimlerinin düşük olduğu, bunun yanı sıra çatışmaları düşük olan bireylerin empatik eğilimlerinin yüksek olduğu bulunmuştur (21). Carkhuff (1969) çalışmasında, içsel olarak düşük iletişim kurma düzeyine sahip olanların empati davranışını, içsel olarak daha yüksek iletişim kurma düzeyine sahip olanlardan daha yavaş öğrendiklerini bulmuştur (22). Borke ise yaptığı çalışmada kişinin empati düzeyinin artmasıyla insan etkileşimi ve iletişiminin de arttığını vurgulamıştır (23).

Sporda yaşanan şiddet olaylarında saldırganlığa neden olan faktörler arasında "cinsiyet farklılıkları" "kültür düzeyi", "seyirciler", "karşılıklı ilişkideki tutum ve anlayış" ile "hakemin taraflı tutumu" da bir etken olarak kabul edilmektedir (24). Antrenörler ve hakemler müsabaka ortamında sporcularla birlikte sonucu belirleyen aynı zamanda seyirciyi de etkileyen bireylerdir. Bu nedenle antrenör ve hakemlerin empati düzeyinin yüksek olmasının spor ortamını olumlu etkileyeceği varsayılabilir.

Bu betimsel araştırmada elde edilen veriler bir ön çalışma olarak değerlendirildiğinde ve mevcut literatür dikkate alınarak yapılan tartışmalar ışığında daha net sonuçlara ulaşabilmek için aşağıdaki öneriler yapılabilir.

- Örneklem sayısı arttırılarak benzer araştırmalar yapılmalıdır.
- Hakem ve antrenörlük (klasman ve lisans) farklılıkları göz önünde bulundurularak benzer araştırmalar yapılabilir.
- Hakemlerin maç yönetiminde oyun kurallarını uygulamadaki davranışları ile empati düzeyi arasındaki ilişki araştırılabilir.
- Antrenörlerin antrenman ve müsabaka takım yönetimindeki davranışları ile empati düzeyi arasındaki ilişki araştırılabilir.
- Hakemlerin empati düzeyi ile sporcu ve seyircilerin hakemler hakkındaki görüşleri karşılaştırabilir.
- Antrenörlerin empati düzeyi ile sporcu ve seyircilerin antrenörler hakkındaki görüşleri karşılaştırabilir
- Değişik müsabakalarda ortaya çıkan şiddet olayları ve saldırgan davranışlar ile o müsabakalarda bulunan hakem, antrenör ve sporcuların empati beceri düzeyleri araştırılabilir.

KAYNAKLAR

1. Öztürk Kuter, F.; 1. Uluslar arası Spor Psikolojisi Sempozyumu, "Üniversite Gençliğinin Futbolda Takım Tutma Durumlarının Karşılaştırılması",Mersin-1997, s.51.
2. Açıkada, C.; Ergen, E.; Bilim ve Spor, Tek Ofset Matbaacılık, Ankara-1990,s.1.
3. http://www.geocities.com/sanalterapi/empati.html, Şubat-2004.
4. http://www.basariyolu.com/tr, Şubat-2004.
5. http://www.duygusalzeka .com, Şubat-2004.
6. http://www.empati.com.tr/tanim.htm, Şubat-2004.
7. Pişkin, M. "Empati, Kaygı ve Çatışma Eğilimi Arasındaki İlişki", A.Ü. E.B.F. Dergisi, 1989, S.2, s.8.
8. Wispe, L. "The Distinction Between Sympathy and Empathy: To Call Forth A Concept, A Word Is Needed", Journal Of Personality and Social Psychology, 1996,Vol. 50, No:2, s.12.
9. Hatcher, S.L.; Nadeau, M.S., Walsh, L.K.; Reynolds, M.; Galea J.; Marz, K. "The Teaching of Empathy For High School And College Students: Testing Rogerian Methods With The İnterpersonal Reactivity Index", Adolescence, vol. 29, 1994, s.9.
10. http://www.candost.org/empati.htm, Şubat-2004.
11. Özbaydar, S.; İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi, İstanbul Altın Kitaplar Yayınevi, 1983.
12. Doğan, İ. "Türk Futbolunda Potansiyel İstanbul Ruhu ve Şiddet" Düşünen Siyaset Aylık Futbol Dergigi; s.2, Ankara-1999, S.2, s.73.
13. Erdem, S. "Fanatik Olmamak", İstanbul Üniversitesi Spor Dergisi, İstanbul-Ocak-2000, S.3, s.7.
14. Efe, M. "Yazılı Basında Futbol Fanatizmi", İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor A.B.D. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2001, s.74.
15. İkizler, H.C.; Sporda Sosyal Bilimler, İstanbul Alfa Basım Dağıtım, s.164-170.
16. Dökmen, Ü.; (Empatik Beceri Ölçeği); İletişim Çatışmaları ve Empati, sistem yayıncılık,Ankara-1997, s.136-341-342.
17. Dökmen, Ü.; "Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi Ve Psikodrama İle Geliştirilmesi". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Ankara-1988, 21 (1-2), s.155-190.
18. Dökmen, Ü.; "Yeni bir Empati Modeli Ve Empatik Becerinin İki Farklı Yaklaşımla Ölçülmesi", Psikoloji Dergisi, Ankara-1990, 7 (24), s.42-50.
19. Korkmaz, N.H.; Şahin, E.; Kahraman, M.; Öztürk, F. "U.Ü. Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerini Empatik Becerilerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması"; II. Uluslar arası Spor Psikolojisi Kongresi, 11-13 Ekim-2001, İzmir-Türkiye.
20. Erkuş, A.; Yakupoğlu S.; "Spor Ortamında Empati Ölçeği (SEM) Geliştirme Çalışması", Spor Bilimleri Dergisi,Hacettepe Journal Of Sport Sciences,V.12,No:2,2001, s.22.
21. Yıldırım, İ.; Ergene, T. "İlköğretim Müfettiş Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerine Göre İş Doyumları" Eğitim Fakültesi Hacettepe Üniversitesi, 1997, S.32, s.14.
22. Dalton, R.F.; Sundblad, L.M. "Using Principles Of Social Learning İn Training For Communication Of Empathy", Journal Of Counseling Psychology, 1998, V.54,s.12.
23. Borke, H. "İnterpersonal Perception Of Young Children", Developmental Psychology,1971, V.5, s.22.
24. Şahin, H.M.; Sporda Şiddet ve Saldırganlık, Nobel Yayın, Ankara-2003, s.90-94.